

Bij het overlijden van Theo Olof, het verhaal van Radio Stereo Petat en het Comité Nederland Muziek

Dinsdag 12 oktober 2012 kwam op 88-jarige leeftijd de in het Duitse Bonn geboren Theodor Olof Schmuckler te overlijden. Maar de gemiddelde Nederlander hoefde alleen al de naam 'Olof' te horen om meteen te denken aan die geweldige violist, die het heel ver bracht in de Nederlandse klassieke muziekwereld en ook internationaal als groots werd gezien. Het was de persoon bij uitstek die de klassieke muziek populair kon maken. Hij deed dit niet alleen met het uitvoeren en componeren van muziek, maar ook ondermeer in geschreven woord om de belangrijkheid van deze muzieksoort onder de aandacht te brengen van een breed publiek.

Theo Olof had echter ook, hoewel een zeer kleine, link naar de historie van de zeezenders. In 1995 publiceerde het historische mediablad Aether het volgende artikel over deze link.

Klassieke muziek en zeezenders, gaat dat samen? Ja, zeker wel. Ooit liet de violist Theo Olof, het boegbeeld van de stichting Nederland Muziek, die voor de komst van een klassieke-muzieknet ijverde, zich er toe verleiden om op verzoek van de VPRO-radio aan boord van een zendschip te stappen. Hans Knot vond daarvan een foto en knoopte daar het merkwaardige verhaal aan vast over Radio Stereo Petat en het Comité Nederland Muziek.

Twee decennia geleden was ik, als medeorganisator van een tentoonstelling, in het toenmalige Omroepmuseum in Hilversum. Tijdens het tweede deel van mijn bezoek besloot ik samen met museumconservator Arno Weltens een duik te nemen in het fotoarchief om te kijken of er nog geschikte foto's waren die voor publicatie in aanmerking zouden kunnen komen. Die bewuste maandag, ergens in december 1993, leverde een aantal foto's op die ik of nog nooit of heel lang geleden had gezien. Zo stuitte ik op een foto met onder meer Sjef van Oekel en Lenny Len, destijds werkende voor de VPRO. Met zijn lichaam gehuld in een warme bontjas en zijn gezicht verscholen onder een bos lang haar, was deze Lenny Len voor Arno op dat moment een onbekende. Maar, nadat ik hem vertelde dat het niemand anders was dan de later overbekende Jan Lenferink, kwamen de verhalen los en besepte ik, dat de foto behoorde bij het verhaal rondom Radio Stereo Petat.

Het verhaal van Radio Stereo Petat speelt ruim bijna 40 jaar geleden en het is dus rijp voor een terugblik. Terug dus naar 1973. Op maandag 9 april van dat jaar, een week nadat het Veronicazendschip de Norderney op het strand van Scheveningen was gelopen, liep — vanuit de Tweede Binnenhaven van dit vissersdorp — de MV Morgenster uit. Aan boord was niet alleen de bemanning

die werd betaald door rederij Vrolijk, maar ook een team van radiomedewerkers en muzikanten, dat als doel had het verzorgen van radioprogramma's vanaf de Noordzee.

Lenny Len, Sjef van Oekel en Theo Olof

Anders gezegd, de Morgenster was op dat moment een 'zendschip'. Het ging daarbij niet om een zendschip zoals we gewend waren van stations als Radio Caroline, Radio Noordzee en Radio Veronica, die in die periode met krachtige zenders de geluidsgolven over geheel Nederland deden klinken. Nee, aan boord van de Morgenster, die onder normale omstandigheden dagelijks werd ingezet voor sportvissen op de Noordzee, stond een kleine relaiszender opgesteld. Via deze zender werd het uit te zenden signaal verstuurd naar een schakelwagen van de NOS, die stond opgesteld bij de haven van Scheveningen. Via een straalverbinding ging hetzelfde signaal vervolgens naar de verschillende FM-zenders in Nederland, vanwaar het werd verspreid naar de luisteraars. Het betrof een VPRO-programma dat wekelijks was te beluisteren onder de noemer van 'VPRO-maandag'.

Met de welbekende zinsbouw van Dolf Brouwers, destijds bekend als Sjef van Oekel in de Barend Servetshow, werd het programma van dit eenmalige zeezender gebeuren geopend: "Dames en heren, hartelijk welkom op deze zender ... dames en heren welkom op deze zender van nu en straks. Dames en heren, juist, waar gaat het nu eigenlijk allemaal om? Kan die? Ja, zullen we dan maar beginnen? Er komt nu, zo dadelijk, nu en toen klassieke muziek. Wat is dat nu, waar hebt het nu eigenlijk allemaal voor nodig?"

Met bovenstaande historische woorden opende de voor één dag gekozen directeur van Radio Stereo Petat, Sjef van Oekel, de toen nieuwe zeezender met als doel het verspreiden van klassieke muziek over Nederland. Klassieke muziek was op dat moment nog een muzieksoort die niet op een speciaal radiostation aan bod kwam, zoals later ondermeer op Radio 4, de Concertzender of Classic FM.

Andermaal Sjef van Oekel: "We gaan nu luisteren naar een serie muziekwerken waar de honden geen brood van lusten."

De initiatiefnemers hadden de MV Morgenster voor die dag gehuurd van Rederij Vrolijk voor het bedrag van f 300,-, maar de oude Jacques Vrolijk was wel zo verstandig zelf mee te gaan. Hij vertrouwde het doel van de reis niet helemaal en bovendien was hij benauwd dat men het schip op het strand zou neerzetten. In die tijd verhuurde hij wel vaker het schip voor andere doeleinden dan het sportvissen en steevast ging hij dan mee. Zelf huurde ik in die tijd ook schepen, in samenwerking met Rob Olthof van de latere Stichting Media Communicatie, met als doel de aanhangers van de zeezenders naar hun geliefde zeeschepen te brengen en altijd was de pijprokende Vrolijk op die tochten aanwezig.

Om elf uur in de ochtend vertrok de Morgenster uit de haven met aan boord, zoals het officieel heette, het Comité Nederland Muziek, supporters, journalisten, fotografen en jonge muzikanten die live aan dek later in de uitzending enkele klassieke werken ten gehore zouden brengen. In het voornoemde comité hadden ondermeer violist Theo Olof en de schrijvers en journalisten R. Kousbroek, W. Jungman en K. Poll zitting. Ze werden dan ook als eerste door VPRO-medewerker Lenny Len geïnterviewd over de doelstelling van het project, dit alles rechtstreeks uitgezonden in het totaalprogramma 'VPRO-maandag'. Zoals al eerder gesteld, was Lenny Len een nickname voor Jan Lenferink.

MS Morgenster

Echt buitengaats, in internationale wateren zoals de andere zendschepen, ging de Morgenster niet, aangezien men anders de verbinding met de radiowagen in de haven van Scheveningen zou verliezen. Wel voer men, voordat men voor het strand van Scheveningen voor anker ging en met de uitzendingen startte, bij de Norderney van Veronica langs, die nog steeds hoog op het strand van Scheveningen vlakbij het havenhoofd vast lag. De muzikanten waren voor de gelegenheid omgedoopt tot de 'Morgensterretjes' en in het programma werd in woord en muziek duidelijk gemaakt dat het tijd werd voor een klassiek muziekstation in Nederland. Ook werd een oproep gedaan aan de Nederlandse regering voor speciale zendtijd ten bate van Nederland Muziek.

Broodjes, koffie, warme worst en snert brachten de stemming er bij veel van de aanwezigen goed in, hoewel niet iedereen zich echt op zijn gemak voelde, want het ging aardig tekeer op zee. Theo Olof meldde dat hij nog op zoek was geweest naar zijn zuidwester maar hem helaas niet had kunnen vinden. En ook Dolf Brouwers vond het weer niet al te best, getuige zijn woorden: "Ik heb tabletjes gekocht tegen zeeziekte. Ik kan er nooit tegen, hé. Wel dan word ik maar een keer echt niet helemaal goed. Het zou trouwens echt iets zijn voor mij". Presentator Lenny Len kondigde maar weer een gouwe ouwe aan, waarna de ouverture van 'De bruiloft van Figaro' volgde. In het programma veranderde de scheepsuitdrukking bakboord in Bachboord terwijl Dolf Brouwers zich, groen van kleur, naar het achterschip spoedde om eens echt niet goed te worden.

Sjef van Oekel

Een onderzoek uit die tijd wees uit dat 18% van de Nederlandse bevolking voor een puur klassiek muziekstation was en dat 16% zonder meer regelmatig een dergelijk station zou gaan beluisteren. Doel was ook de luisteraars aan te wakkeren de telefoon te pakken om te reageren op het doel van deze tijdelijke 'zeezender'. Tijdens de uitzending kwamen er bij de VPRO zeventig telefonische reacties binnen, die merendeels positief waren. Tevens meldde Olof dat de actie

voor een eigen station, die al enkele weken eerder was opgestart, zesduizend adhesiebetuigingen had opgeleverd. Men hoopte uiteindelijk op meer dan 100.000. Voor de reacties was trouwens een postbusnummer opengesteld: postbus 71000 in Amsterdam.

Enkele weken na de actie van de VPRO meldde de directie van Radio Veronica, dat men een volledig programma wenste te verzorgen op het toekomstige Hilversum 4, waarover zoal het een en ander was gezegd in de Tweede Kamer. De regering zou dan de vrijgekomen golflengte van Radio Veronica, de 538 meter, kunnen gebruiken voor uitzendingen ten bate van een klassiek station. De Tweede Kamerleden Geurtsen en Van Dijk stelden schriftelijke vragen aan de minister van CRM, de oud-voorzitter van de KRO Harry van Doorn. Deze antwoordde, er niets voor te voelen de 538 meter te gebruiken voor een op te starten klassiek station, aangezien de '538' niet officieel aan ons land was toegewezen maar was opgeslokt door een station dat buiten nationaal grondgebied actief was.

Bovendien vond de minister op dat moment het voorschrijven van een klassiek radionet aan de Hilversumse omroepen een ingrijpen op het programmabeleid, dat verder ging dan de omroepwet toestond. Deze wet schreef alleen voor, dat op één der radionetten een programma van verstrooiende aard moest worden uitgezonden. Er was geen bepaling inzake serieuze klassieke muziek opgenomen. Van Doorn meldde trouwens ook in zijn antwoord, dat er gemiddeld per week in Hilversum 72 uur aan serieuze programma's werden uitgezonden, wat hem voldoende leek. Pas eind 1975, de zondag na de kerstdagen, werd het toenmalige Hilversum 4 geopend als het klassieke radionet van Nederland met ironisch genoeg Veronica als eerste zendgemachtigde op dit nieuwe station. Veronica was trouwens die dag ook voor het eerst als legale omroep actief binnen het Nederlandse omroepbestel.

